

Lapsia lähellä

Pieni opas lasten ja nuorten läheisille lasten suojelussa

Mikä läheisten opas?

Lapsi tietää, kuka on hänelle läheinen. Omien perheenjäsenten lisäksi läheinen voi olla kuka vain, jonka lapsi kokee itselleen tärkeäksi. Oleellista on, millaiseksi lapsi kokee suhteen ja mitä se hänelle merkitsee.

Läheisten opas on tarkoitettu lasten läheisille, erityisesti sinulle, jonka läheistä lasta koskettaa lastensuojelu. Tässä oppaassa lapsella tarkoitetaan kaikkia alle 18-vuotiaita. Oppaassa kuvataan läheissuhteita lasten ja nuorten näkökulmasta ja tarjotaan esimerkkejä erilaisista tavoista, miten läheinen voi olla lapsen tukena. Lisäksi kerrotaan niitä asioita, joita lapsen elämässä olevat läheiset pohtivat.

Opas on kirjoitettu osana Pesäpuu ry:n Lähemmäs -projektia. Kiitos kaikille niille lapsille, nuorille ja aikuisille, jotka ovat jakaneet ajatuksiaan ja kokemuksiaan oppaaseen! Kiitos myös kaikille kommentoijille!

Läheiset ihmiset ovat lapselle tärkeitä!

Punavalkoraidallinen muisto

Minulla on punavalkoraidallinen yöpuku. Se on aina samalla hyllyllä, pestynä ja silitettynä kummilan vaatehuoneessa. Aluksi sen helma yltää lattiaan. Minä haluan aina jäädä yökylään. Äitiä jo välillä nolottaa kun kinuan joka kyläreissun jälkeen: saanko jäädä yöksi, saanko jäädä yöksi, saanko jäädä yöksi? Olen minä kotonakin tärkeä, mutta siellä on se lauma murrosikäisiä ja niistä kun viimeiset muuttavat pois, alkaa tulla lapsenlapsia kuin sienii sateella. Kummilassa on vain yksi tärkeä!

Kummitädin kanssa pyöritän hulahulavannetta ja hän sanoo aina silirimpsis ja nauraa! Kummisetä höpöttää, että jääkaapin alla asuu hiiriä ja kysyy uskallanko laittaa sormen sinne? En usko hiiriin mutta silti jännittää; entä jos joku puree sittenkin? Kummilassa opin lukemaan. Mikä onni ja autuus, kun ei tarvitse enää odottaa aikuisia lukemaan!

Kasvan isommaksi, punavalkoraidallisen yöpuvun helma yltää juuri ja juuri polviin. En halua uutta, se on edelleen siellä samalla paikalla hyllyssä odottamassa minua. Sitten yöpuku ei enää mahdu päälle. Kummit muuttavat pois. Äitilläkin on jotain kränää kummitädin kanssa. Nähdään enää harvoin, rippijuhlat ja sellaiset vain. Minulla on ikävä, mutta eihän murkku sitä ääneen sano.

Olen jo aikuinen. Menen käymään. Mikä onni ja autuus, kummitäti on tehnyt voileivät valmiiksi. Ihan samanlaisia kuin silloin kun olin lapsi ja naurettiin, silirimpsis hei!

Kuka on
läheinen?

naapuri opettaja serkku isosisko kissa hoitaja eno paraslaveri mummu valmentaja
isä kummitäti pikkuserkku vaari sijaissisko kummisetä isovelj gerbiili kaupunkassa mummo koira sijaissveli sosiaalityöntekijä isovelj tukihenkiö
pikkuserkku äiti tyttöystävä mummi tukiperhe kerhotäti siskopuoli poikaystävä ryhmänjohtaja veljipuoli ukki opo poikaystävänperhe harrastusryhmät
pappa busstikunski täti pehmolelu pikkusisko äiti puoli nettiiystävät kirjenvaihtokaveri tyttöystävänperhe luokanvalvoja

SINÄ!

Läheisinä helposti ajatellaan perhettä ja sukulaisia, mutta lapsi voi kokea läheiseksi myös sellaisen, joka ei ihan ensimmäisenä tulisi mieleen. Lapselle läheinen voi olla kuka vain, eli myös **SINÄ**.

” ” *Läheinen on ihminen, jonka seurassa on hyvä olla.*

Kysy lapselta ja nuorelta itseltään!

Kysy lapselta läheisistä, voit yllätyä vastauksista. Pehmolelu voi olla lapsen uskottu tai perheen lemmikki lapsen paras ystävä. Nuorelle tärkeä ihminen voi olla hänen oman harrastuksensa ohjaaja. Lapsi voi kokea läheiseksi sellaisen ihmisen, jonka kanssa et itse haluaisi olla tekemisissä. Tämä ihminen on kuitenkin lapselle merkityksellinen.

Lapsella voi olla yhtä aikaa useita tärkeitä läheisiä, eikä lapsi laita heitä ”paremmuusjärjestykseen”. Älä jaa lapsen sydäntä viivoittamalla tasapaloihin – siivuttamalla särjet sydämen.

Mimmu on mun paras kaveri. Me leikitään ja me tehdään koiralehtee yhdessä.

Äiti, iskä ja sisko on mun rakkaat.

Vaarin kanssa käytiin ongella.

Nukun joka yö mun pehmohepan kanssa.

Mun poikakaveri on mulle tärkein!

Sijaisvanhemmat on niinku mun toiset äiti ja isä. Joillakin voi olla kahdet vanhemmat.

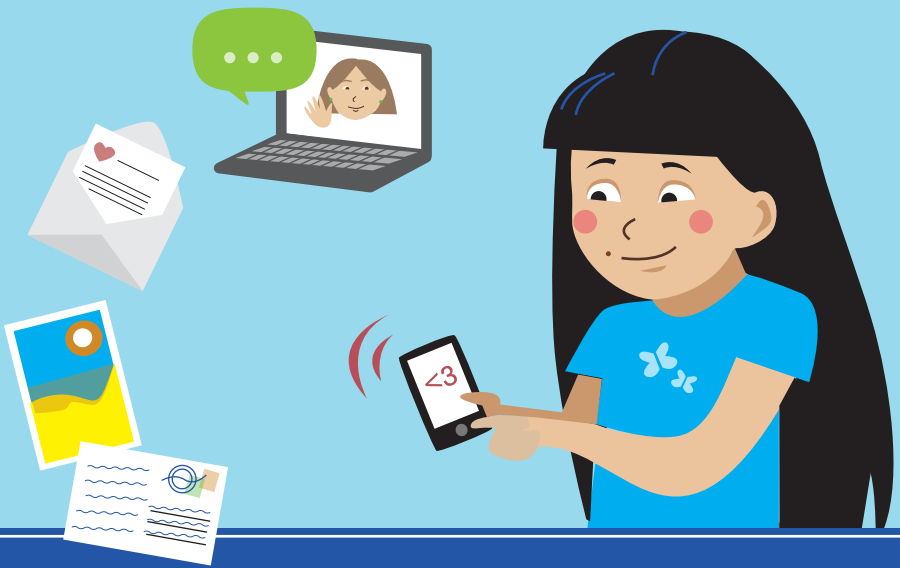
Miksi lapsi tarvitsee minua?

Lapsi tarvitsee läheistä aina, olipa hänen elämäntilanteensa millainen tahansa. Pysy rinnalla erityisesti lapsen elämänpolun kuoppaisilla ja mutkaisilla osuuksilla. Voit olla korvaamaton apu ja tuki lapselle ja hänen perheelleen.

Lapset ja nuoret tarvitsevat niitä ihmisiä, jotka tuntevat heidät ja näkevät heissä monia puolia. Ongelmatilanteissa lapsi ja nuori voidaan kuvailla pelkkien ongelmien kautta. On tärkeää huomata vahvuuksia ja sanoa niitä ääneen.

Sano
ääneen!

Hauska
Taitava
Mukava
Avulias
Pohdiskeleva
Sosiaalinen
Kekseliäs
Luova
Herkkä
Hyvä kaveri

Läheisyys on muutakin kuin kasvokkain kohtaamista...

7

Joskus lapsi tai nuori itse voi haluta ottaa etäisyyttä. Jätä silloin ovi raolleen ja sydän auki.

Se lapsi, joka ennen istui sylissä kuuntelemaan ilta-satua voi kasvaa päätä pidemmäksi eikä enää keh-tää käpertyä kainaloon vaan älähtää, jos hipaiset. Sama lapsi voi kuitenkin ylpeänä vetää neulomasi villasukat jalkaansa. Nuorilla ystävyysuhteet voi-vat mennä tärkeysjärjestyksessä edelle.

Miten voisin olla mukana lapsen elämässä?

Pienten lasten kanssa voi tarvita enemmän toimintaa, mutta yhteisen ajan ei tarvitse aina olla tekemistä ja menemistä.

Nuori voi tulla luoksesi viikonlopuksi, mutta haluaa nähdä myös kavereitaan tai viettää aikaa itsekseen. Voit pyytää nuoren kanssasi kahville tai syömään. Kerro, että olet kiinnostunut siitä, mitä hänelle kuuluu.

Voin esimerkiksi...

- soittaa lapselle kysyäkseni hänen kuulumisiaan
- lähettää lapselle kirjeen tai postikortin
- käydä lapsen kanssa ulkoilemassa
- ottaa lapsen yökylään

Mitä muuta?

+

+

Taikataikina askartelua varten

- 1 osa vettä
- 1 osa suolaa
- 2 osaa vehnä- tai perunajauhoja
- monta osaa rakkautta

Valmiit muovailut voi paistaa uunissa tai antaa kuivua itseksensä.

- pelata lautapelejä tai tietokone- ja konsolipelejä
- tehdä minulle tärkeitä asioita yhdessä lapsen kanssa
- piirtää tai askarrella yhdessä lapsen kanssa. Taikataikina (ks. ohje yläpuolella) on helppo ja edullinen askartelumateriaali.
- ihan olla vaan!

+

- Kysy lapselta, mitä hän haluaisi tehdä kanssasi! Myös lapsi voi opettaa sinulle sellaisia taitoja, joissa hän on taitava.

Näihin kysymyksiin voit vastata yhdessä lapsen kanssa. Voitte oppia jotakin uutta toisistanne!

Meidän sivut

Ensimmäinen muistomme toisistamme:

Yhdessä meillä oli hauskaa, kun:

Olemme toisillemme tärkeitä, koska:

10

Parhaita karkkeja mielestämme ovat:

Lempiruokiamme ovat:

Kolme ideaa läheiselle:

1. Kirjoita kirje lapselle tulevaisuuteen.
Mitä haluaisit kertoa lapselle hänen 20-vuotissyntymäpäivänään?

Mielestämme elämässä tärkeää on:

Lempivärejämme ovat:

Lempiliikuntalajimme on:

Unelma-ammatteja:

Paras elokuva tai tv-ohjelma:

2. Kirjoita lapselle kirje, jossa muistelet tai kerrot jotain menneessä tapahtuneita asioita, yhteisiä kokemuksia tai muistikuviasi lapsesta.
3. Kerää ja kokoa lapsen liittyvistä muistoista (*valokuvista, leluista, leffalipuista*) laatikko, jonka annat lapselle myöhemmin. Voitte myös kerätä laatikon sisältöä yhdessä.

Miten voisin läheisenä tukea?

Jos lapsen elämään liittyy asioita, jotka huolestuttavat sinua, ota ne puheeksi mahdollisimman varhain. Huoli voi liittyä lapsen hyvinvointiin, turvallisuuteen, vanhempien toimintaan tai jaksamiseen. Jos lapsi kertoo jotain, joka jää mietityttämään, juttele lapsen kanssa ja varmista, että olet ymmärtänyt oikein. Huolesta puhuminen helpottaa lasta. On tärkeää, että lähellä on ihmisiä, jotka kuuntelevat ja ovat aidosti kiinnostuneita.

Mieti, voitko itse auttaa tai onko lapsen lähipiirissä joku, joka voi auttaa. Apu voi olla arjen tavallisia asioita tai läsnäoloa ja kuuntelemista. Pidäthän huolen myös omasta jaksamisestasi!

”

Mummi on tärkeä, koska sinne pääsee kylään ja mummi auttaa ja antaa herkkuja

*Jos ei osaa jotain,
niin aikuinen voi auttaa*

Kummitäti on kiva kun se leikkii

”

Pysy lapsen rinnalla!

Mitä jos apuni ei riitä?

Kuka tahansa meistä voi toisinaan tarvita apua. Yksin ei tarvitse, eikä voi aina jaksaa. Silloin on hyvä, jos läheinen rohkaisee hakemaan ammattiapua esimerkiksi neuvolasta, nuorisotyöntekijältä tai koulukuraattorilta.

Joissakin tapauksissa huolenpitoa on kääntäyä yhdessä lapsen ja/ tai perheen kanssa lastensuojelun puoleen ja pyytää apua tilanteeseen. Lapsi voi myös yksin ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään. Jos sinulla on iso huoli lapsen tilanteesta, voit tehdä lastensuojeluilmoituksen, jonka jälkeen lapsen tilannetta aletaan selvittää. Lastensuojelun avohuollossa lapsia ja perheitä voidaan tukea monin tavoin, esimerkiksi etsimällä tukihenkilö tai tarjoamalla perhetyötä.

Lapselle ja vanhemmille lastensuojelu voi olla arka aihe, joka voi aiheuttaa häpeää ja syyllisyyttä. Lastensuojelun tehtävänä on kuitenkin auttaa lasta ja perhettä.

”Voisko sen läheisneuvonpidon ottaa jo koulussa käyttöön, ennen kuin ongelmat kasvavat isoiksi?”

Läheisneuvonpidossa lapsi, vanhemmat ja muut lapsen läheiset ihmiset kutsutaan yhteiseen neuvonpitoon tekemään konkreettinen suunnitelma viranomaisten määrittelemien huoltien pienentämiseksi. Läheisneuvonpidon etenemisestä vastaa puolueeton koollekutsuja. Voit kysyä läheisneuvonpidon mahdollisuutta sosiaalityöntekijältä.

Mitä sitten, jos lapsella on monta kotia?

Joskus lapsen tilanne on sellainen, että hänen täytyy muuttaa asumaan toiseen kotiin. Lastensuojelun tehtävänä on auttaa lasta etsimällä hänelle sopiva asuinpaikka. Lapsen kodin vaihtuminen on aina iso asia kaikille, ja varsinkin lapselle. Läheinen edustaa lapselle ja nuorelle pysyvyyttä, jatkuvuutta ja turvaa. Lapsen läheiset eivät sijoituksen yhteydessä mene vaihtoon, vaan hänen elämäänsä tulee uusia ihmisiä, joista voi tulla hänelle läheisiä. Jos olet ollut lapsen elämässä ennen, älä jätä häntä nyt!

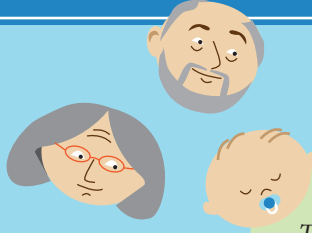
Lapsi ikävöi hänelle tärkeitä ihmisiä, paikkoja ja asioita. Läheinen ikävöi lasta ja yhteistä aikaa. Lapsen aarteita ovat muistot vanhemmista tai muista läheisistä. Oma tyyny tai unilelu voivat tuoda lohtua ikävään. Ikävästä on tärkeää puhua ääneen ja miettiä lapsen kanssa keinoja, miten helpottaa ikävää.

Lapselta tulee kysyä, miten hän haluaa läheisiään tavata. Lapselle tehtävään suunnitelmaan kirjataan miten ja milloin lapsi ja läheiset voivat pitää yhteyttä. Joissain tapauksissa yhteydenpitoa joudutaan rajoittamaan. Jos et ymmärrä miksi, kysy työntekijältä.

Minustako sijaisvanhempi tälle lapselle?

Jos mietit sukulais- tai läheissijaisvanhemmuutta sinulle jo ennestään tutulle lapselle, puhu asiasta perheen kanssa. Kysy neuvoa kuntasi lastensuojelusta.

Lapselle läheisen pysyvyys luo turvaa!

Täällä mä asuin äitin ja ismän kaa kun olin pieni ja aina välillä mä olin mummolassa yökylässä.

Sit mä olin jotain kaks tai kolme kun mä muutin mummon ja papan luo kun mun äiti ja isä ei oikeestaan enää pystyny huolehtiin musta.

Enkä mä sitten enää voinu palata kotiin mutta en voinu jäädä mummolaankaan niin sitten mä muutin tähän sijaisperheeseen. Mummolassa mä kävin edelleen viikonloppuisin ja lomilla muutenkin.

Sijaisperheestä mä muutin nuorisokotiin. Siellä mä asuin siihen asti ku täytin 18. En mä enää joka viikonloppu mummolaan menny, mutta ne oli vaan aina olemassa ja autto mua tosi paljon.

Mummo ja pappa on aina pysyneet mun rinnalla!

Nuori tarvitsee läheistä aikuisenakin

Nuori tarvitsee läheisiä vielä silloinkin, kun hän itsenäistyy tai täyttää 18 vuotta. Elämänvaiheeseen voi liittyä vauhtia ja kokeiluja, mutta läheisen tehtävä on olla saatavilla ja ymmärtää. Nuori alkaa arvostaa aikuissuhteitaan eri tavoin täysi-ikäisenä. Tärkeintä on huolehtia, että hyvät läheissuhteet säilyvät.

Nuori tarvitsee apuasi monissa käytännön asioissa, muun muassa oman asunnon etsimisessä, laskujen maksamisessa ja työ- tai koulutuspaikan hakemisessa. Sinua tarvitaan myös kuuntelijana, ilojen ja huolien jakajana ja tukijana.

16

*Anna mä teen mun virheet ja opin niistä.
Älä hylkää tai paasaa.*

*Läheisasioihin tarvitaan apua ja tukea.
Nuorta ei saa jättää yksin.*

Et voi vain leikata itseäsi pois elämästäni. Olet ehkä poissa silmistä, muttet sydämestäni. Kaipaam sinua – kuulla edes joskus äänesi.

**Jos olet ollut lapsen turvasatama aikaisemmin,
olet sitä edelleen!**

Sanat menevät
niin helposti
sekaisin!

Asiakassuunnitelma Sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa tehtävä suunnitelma, johon kirjataan lapsen ja perheen tilanne, tuen tarpeet, tarvittavat palvelut ja eriävät mielipiteet. Lapsen läheinen voi osallistua sovitusti suunnitelman tekemiseen. Huostaanotetun lapsen suunnitelmaan kirjataan myös lapsen yhteydenpidosta läheisiin ja perheen jälleenyhdistämistavoitteista.

Avohuollon tukitoimi Tukitoimilla pyritään tukemaan lapsen ja perheen arkea ja lapsen kasvatusta. Tukitoimet voivat olla esimerkiksi taloudellista apua tai erilaisia palveluita, kuten kotipalvelua, perhetyötä ja tukiperheen järjestämistä.

Huostaanotto Lapsen huostaanotto on aina viimesijainen lastensuojelun toimenpide, josta päättää viranhaltija tai oikeustoimi kuultuaan lasta ja vanhempia. Huostaanotto tehdään vain, jos ongelmat ovat todella vakavia ja sijoitus on lapsen edun mukainen. Huostaanotto kestää niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee ja päättyy viimeistään, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

Kiireellinen sijoitus Sijoitus, joka tehdään silloin, kun lapsi on välittömässä vaarassa tai tarvitsee turvaa. Kiireellinen sijoitus voi kestää 30 päivää, ja sitä voidaan tarvittaessa jatkaa.

Lastensuojeluilmoitus Läheinen voi tehdä lastensuojeluilmoituksen kunnan sosiaalitoimeen omalla nimellään tai nimettömästi. Ilmoituksen saatuaan sosiaalivaltuutetun arvioi asian kiireellisyyttä ja arvioi tilannetta yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa.

Lastensuojelun asiakas

Lastensuojelussa lapsi on asiakas. Jokaisen lapsen asiakkuus määritellään erikseen. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos palvelutarpeen arvioinnin jälkeen on tarvetta lastensuojelun tuelle.

Läheisverkoston kartoittaminen

Läheisverkostoa kartoittamalla selvitetään, ketkä läheiset voivat tukea lasta ja perhettä. Jos lapsi sijoitetaan, ennen sitä on selvítettävä, onko lapsen mahdollista asua toisen vanhemman, sukulaisten tai muiden läheisten luona tai voivatko he auttaa muulla tavoin.

Läheis- tai sukulaissijaisvanhempi

Lapselle läheinen ja turvallinen aikuinen, jonka luokse lapsi voidaan sijoittaa, mikäli hän ei voi asua kotonaan. Ennen sijoitusta sosiaalityöntekijät kartoittavat läheisen edellytyksiä ryhtyä tähän tehtävään.

Palvelutarpeen selvitys

Kun tieto tuen tarpeesta olevasta lapsesta tulee sosiaalityöntekijälle, hän aloittaa palvelutarpeen arvioinnin. Kiireellisissä tilanteissa avun tarve selvitetään heti. Arvioinnissa selvitetään lapsen kasvuoloja, vanhempien mahdollisuuksia huolehtia lapsesta sekä avun tarpeita. Arvioinnin tulee valmistua kolmessa kuukaudessa, ja se tehdään yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa. Sen aikana voidaan olla yhteydessä myös läheisiin.

Sosiaaliasiamies

Sosiaaliasiamies neuvoo asiakkaan oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. Asiamies ei tee päätöksiä tai voi muuttaa jo tehtyjä päätöksiä, vaan hänen tehtävänsä on antaa ohjeita ja neuvoja epäselvissä tai ristiriitaisissa tilanteissa.

Vastuusosiaalityöntekijä

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle nimetään vastuusosiaalityöntekijä, joka huolehtii lapsen tarvitsemien palveluiden järjestämisestä. Sosiaalityöntekijä tapaa lasta, läheisiä ja tarvittaessa muita viranomaisia ja työskentelee heidän kanssaan.

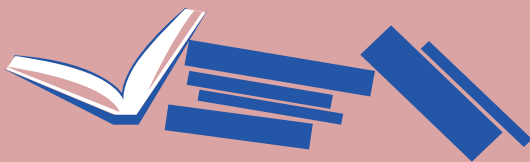
Mistä saa
lisätietoa?

Jos haluat tutustua asioihin enemmän:

- www.lastensuojelu.info
- www.finlex.fi
- www.ensijaturvakotienliitto.fi/asiaa_lastensuojelusta/
- www.lastensuojelunkasikirja.fi

Kirjallisuutta:

- Kaskela M. (toim.) 2009. **Kohdakkain – sijaisvanhempien tunteja ja tarinoita.** Savion kirjapaino Oy.
- Koponen, T. ja Linna, M-R. (2014) **Kaksoiserikoiselämää, Tunteet tuulemaan ja Keinu keinu maan lastensuojelun perhehoidossa.** Opas Keinu-ajattelu- ja toimintamallista. Perhehoitoliitto ry. Otavan Kirjapaino Oy.
- **Opas sinulle, jonka perhettä koskettaa lapsen sijoitus tai huostaanotto,** (2014) VOIKUKKIA-vanhempien tekemä opas.
- Svensson, K. (2014) **Kun joka makaroniin pitää mahtua pöytätavat – Hetkiä ja tarinoita huostaan otettujen lasten vanhempien elämästä.** VOIKUKKIA-verkostohanke. Otavan Kirjapaino. Keuruu.
- *Uskomme sinuun – usko sinäkin. Eväitä elämään ja tahtoa selviytymiseen.* **Lastensuojelun käsikirja nuorilta nuorille.** Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto. Äänekoski 2011.
- *Uskomme sinuun – usko sinäkin.* **Opas lastensuojeluun sijoitetun nuoren läheisille ja työntekijöille.** Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto. Äänekoski 2012.
- Pynnönen J. (toim.) 2010. **Opas sukulaissijaisvanhemmuutta harkitsevalle.** Jyväskylän yliopistopaino.

 Pesäpuu ry

